

ceert, waardoor er misverstanden ontstaan. Deze problematiek duikt vooral op in de grote OCMW's, maar ook in de kleine OCMW's; daar wordt gewezen op een gebrek aan filtering van informatie door bijvoorbeeld een hoofdmaatschappelijk werker. De maatschappelijk werkers worden dan overstelpt met informatie en verliezen het overzicht.

Ook van de hulpvragers komen klachten over de interne communicatie. Enkele hulpvragers melden problemen wanneer hun vaste maatschappelijk werker niet aanwezig is: de andere maatschappelijk werkers blijken in dat geval niet op de hoogte te zijn van het dossier van de hulpvragers, waardoor deze niet kan geholpen worden.

7. Besluit

Voor elke fase in het hulpverleningsproces werden in dit onderzoek concrete aanbevelingen geformuleerd. De belangrijkste aanbeveling is echter van algemene aard. Het OCMW moet voortgaan op de ingeslagen weg, die naar een professionele instelling, naar een instelling met een professioneel management, een duidelijke structuur en regelmatig overleg. Enkel dan kunnen de troeven die het OCMW heeft ten volle worden uitgespeeld. Vanuit de vaststelling dat er een discrepantie is tussen de ideale en de reële situatie, – te wijten aan een te hoge werkdruk waardoor de vertrouwensrelatie niet kan gerealiseerd worden – pleiten we voor meer en betere organisatorische voorwaarden. Deze moeten ervoor zorgen dat er meer tijd is om de cliënt centraal te plaatsen en zo een vertrouwensrelatie te doen groeien.

Het integrale onderzoek is te vinden op www.mi-is.be.

De volledige referentie luidt: CASMAN, M, VRANKEN, J., DRIESSENS, K., PEETERS, L., VAN DIJCK, L. en WAXWEILER, C. (2007) *Bepalen van normen voor kwaliteitsvol maatschappelijk werk in OCMW's*. Onderzoek in opdracht van de POD Maatschappelijke Integratie.

* Lize Van Dijck werkt bij het Onderzoekscen- trum Ongelijkheid, Armoede, Sociale uitsluiting en de Stad (OASes) van de Universiteit Antwerpen.

Literatuur

DRIESSENS, K. en VAN REGENMORTEL, T. (2006), *'Bind- kracht in armoede. Boek 1: Leefwereld en hulpver- lening'*, Leuven: LannooCampus, 356p.

Lize Van Dijck*

HERSTELGERICHT FORENSISCH WELZIJNS- WERK: DE SLEUTEL OF HET SLOT OP DE DEUR?

Van bij de doopvont heeft het forensisch wel- zijnsmerk¹ een relatie van aantrekken en afsto- ten met de strafrechtsbedeling. In verscheidene bijdragen in dit tijdschrift werd reeds op con- structieve wijze gedebatteerd omtrent de relatie, de fundamenteën en de finaliteiten van zowel de strafrechtelijke als de welzijnsgerichte interven- ties. De verschuivingen van de missiebepaling, de basisidee van het forensisch welzijnsmerk van een kritische functie ten aanzien van de strafrechtsdeling naar de realisatie van een aan- bod van hulp- en dienstverlening aan de speci- fieke doelgroepen van dader en slachtoffer, gin- gen hiermee gepaard.

Roose en Bouverne-De Bie (2008) plaatsten onlangs nog een mogelijk instrumentele inzet van het welzijnsmerk tegen de achtergrond van maatschappelijke ontwikkelingen als risicobe- heersing, overlast, maatschappelijke nadruk op onveiligheid en effectiviteits- en outputgericht- heid. De auteurs stellen dat in het forensisch wel- zijnsmerk met het Strategische plan Hulp- en Dienstverlening en het gezamenlijk bijkomend implementatieplan Justitie - Vlaamse Gemeen- schap (Vlaamse Overheid 2007) opnieuw ele- menten van het reclasseringsperspectief naar voren komen. De aandacht gaat vooral naar detentie in plaats van de forensische problema- tiek in zijn geheel en er ontstaat een gezamenlijke opdracht tussen hulpverlening en justitie in het responsabiliseren van de rechtzoekende voor de gevolgen van de feiten. Van Garsse (2007) proble- matiseerde deze normerende benadering van

1 Het forensisch welzijnsmerk in Vlaanderen bestaat onder andere uit de werkingen Slachtofferhulp en Justitieel Welzijnsmerk binnen de regionale Centra voor Algemeen Welzijnsmerk.

een Vlaamse Gemeenschap die zich inschrijft op de ‘actieve responsabilisering van de dader die ze wil uitnodigen tot reflectie over zijn daden en gevolgen ervan voor de slachtoffers en de samenleving’ al vanuit het referentiekader van slachtoffer-daderbemiddeling (Vlaamse Overheid 2007; Van Garsse 2007). Het forensisch welzijnswerk komt steeds meer onder druk te staan om zich instrumenteel in te schakelen in de strijd tegen criminaliteit, zowel preventief als curatief. De ontwikkelingen zoals door Roose en Bouverne-De Bie geschetst, verraden de wijzen waarop het forensisch welzijnswerk terug in de schaduw van het strafrecht kan worden geplaatst. Het risico bestaat dat het welzijnswerk vooral fungeert als middel of instrument om de doelstellingen bij de strafuitvoering te realiseren.

1. Herstelgericht werken geschaduwd

Ondermeer initiatieven van de voormalige Minister Steven Vanackere² van Welzijn, Volksgezondheid en Gezin opgenomen in zijn Beleidsbrief 2007-2008 en de lancering van het projectfonds ‘herstelgericht werken in detentiecontext’³ in 2008 stuwden het herstelgericht werken binnen het forensisch of beter nog het algemeen welzijnswerk naar de voorgrond (Beleidsbrief 2007; Steunpunt Algemeen Welzijnswerk 2008b). In het voorjaar 2007 legde reeds een werkoverstijgende ‘kerngroep’, samengesteld uit deelnemers van de diverse forensische deelwerkingen, de concepttekst ‘Uitgangspunten van het herstelgericht forensisch welzijnswerk’ voor. De in de concepttekst opgenomen uitgangspunten dienen als basis voor een lange termijn ondersteuningsprogramma gericht op het verdere implementatieproces van het herstelgericht werken binnen de Centra Algemeen Welzijnswerk (Nuyts 2007). Deze onuitgegeven con-

cepttekst bevestigt het bestaan van gedeelde principes, waarden en doelen tussen het herstelgericht werken en het forensisch welzijnswerk (Steunpunt Algemeen Welzijnswerk 2008a). Vooral de verwevenheid van dader, slachtoffer en maatschappij in het gehele gebeuren en het werken aan de onderlinge verbinding krijgen hierin aandacht. Ondanks het niet onbelangrijk statuut dat het herstelrecht krijgt toebedeeld, ontbreekt het in deze voorliggende concepttekst aan een expliciete definiëring of omschrijving van dit herstelrechtelijk denken of van de hieruit ontleende principes en waarden.

De aansluiting van het forensisch welzijnswerk bij de evolutie van het herstelrechtelijk denken als alternatief of aanvulling op de klassieke, retributieve benadering van criminaliteit is niet onlogisch. Herstelrecht verhoudt zich op een zeer uitgesproken wijze ten aanzien van de retributieve-repressieve benadering en vertoont in principe een veel grotere openheid naar het welzijnswerk. Een herstelrechtelijke benadering van criminaliteit gericht op de verstoorde relatie tussen de drie ‘polen’ dader, slachtoffer en samenleving vergroot als het ware de ruimte die het welzijnswerk krijgt geboden in relatie tot het strafrecht. De verdere integratie van de notie herstel binnen de gerechtelijke aanpak van criminaliteit zou voor het forensische welzijnswerk een opportuniteit kunnen zijn bij het verder uitklaren van de spanningsverhouding tussen een justitiële en welzijnsbenadering van criminaliteits- en onveiligheidsproblemen. Voor een goed begrip van de verhouding tussen strafrecht en forensisch welzijnswerk is het noodzakelijk deze principiële openheid voor het welzijnswerk te relateren aan de conceptuele ontwikkelingen in het welzijnswerk zelf (Vander Beken e.a. 2002).

Vander Beken e.a. (2002) schetsten al de evolutie van het welzijnswerk naar een actor die in een ruimer proces van sociale probleemdefiniëring een kritische functie wordt toebedeeld. Het forensisch welzijnswerk heeft als opdracht het debat te voeren over de gronden waarop voor mensen, die met een strafrechtelijke interventie worden geconfronteerd, criminaliteitsproblemen worden gedefinieerd. Essentiële vragen

- 2 Minister Steven Vanackere werd op 6 januari 2009 opgevolgd door mevr. Veerle Heeren.
- 3 Dit projectfonds, gericht aan de regionale Centra voor Algemeen Welzijnswerk met bijkomende opdracht slachtofferhulp en justitieel welzijnswerk, werd in haar uiteindelijke doelstellingen verbreed en dit om redenen ‘van de geest van het herstelrecht en het betrekken van de slachtofferzijde’ in dit verhaal (Steunpunt Algemeen Welzijnswerk 2008b).

hierbij zijn de verhoudingen tussen de dader en het delict, de verhoudingen tussen de sociale en penale interventie en de bijdrage die hierin ligt tot het besef van menselijke waardigheid. Forensisch welzijnswerk wordt geponeerd als een aanbod van maatschappelijke dienstverlening, onafhankelijk van de justitiële interventie, in alle fasen van de strafrechtsdeling, zowel ten aanzien van daders als slachtoffers en hun naastbestaanden (Vander Beken e.a. 2002; Bouverne-De Bie 2002).

2. Herstelgericht werken belicht

De verdere conceptontwikkeling van het forensisch welzijnswerk vanuit een herstelrechtelijk kader zal onmiskenbaar van invloed zijn op de samenwerking tussen strafrecht en welzijnswerk. Daarbij is een herstelgerichte invulling van forensisch welzijnswerk niet a priori als positief te bestempelen. Herstelrecht is allesbehalve immuun te noemen wanneer het gaat om zijn institutionalisering of instrumentalisering binnen het bestaande strafrechtelijk apparaat. Een concept of gedachtegoed met een amalgaam aan ladingen, betekenissen en bijhorende doelstellingen nodigt haast uit tot instrumentalisering en zelfs (her)legitimering van bestaande denkwijzen, systemen en instituten. Een herstelgerichte invulling van het welzijnswerk, alle goede bedoelingen ten spijt, zou kunnen bijdragen aan het ordenen, beheersen en behouden van het bestaande maatschappelijk systeem met een eigen taakstelling in het vormgeven van maatschappelijk belangrijk geachte waarden. De invulling of vertaling van de notie herstel maakt dan deel uit van de persoonsgerichte aanmoediging tot het opnemen van individuele verantwoordelijkheid teneinde bij te dragen tot het maatschappelijk functioneren (Claes en Duerloo 2008). De herstelgerichte invulling van het forensisch welzijnswerk draagt zo als het ware bij tot de bestaande individuele responsabiliseringstendensen met een verlies aan kritische reflectie over de probleemconstructies van criminaliteit op maatschappelijk niveau tot gevolg.

Daartegenover staat een lezing van het herstelrecht waarbij het forensische welzijnswerk

samen met justitie, elk op zijn eigen beleidsterrein en in onderlinge afspraak, bijdraagt tot de verbetering van de kwaliteit van het 'samenleven' (Ponsaers 1997). Daarbij wordt de samenlevingsordening zoals we die vandaag kennen niet als een gegeven benaderd. Het herstelrechtelijk kader en het herstelgericht werken kunnen vanuit dit perspectief een meerwaarde zijn voor de verdere conceptuele ontwikkelingen van het forensische welzijnswerk. Een herstelgerichte invulling van het forensisch welzijnswerk kan enkel als positief bestempeld worden wanneer het bestaande maatschappelijk systeem blijvend getoetst wordt op zijn menswaardigheid. Herstelrecht en herstelrechtelijk werken kunnen zo inhoudelijk bijdragen in de kritische reflecties op de probleemconstructies van criminaliteit.

3. Herstelgericht werken: sleutel of slot

De ontstaansgeschiedenis van het welzijnswerk mag dan wel te vinden zijn in de schaduw van de strafrechtsbedeling, dit neemt niet weg dat het forensisch welzijnswerk zich kan verzetten tegen deze terugslag naar een verankering in de schaduw van het recht. Het herstelrechtelijk denken kan een mogelijke sleutel zijn tot verzet tegen een verdere instrumentalisering. Herstelrecht heeft zich van meet af aan gepositioneerd tegenover de heersende juridische orde en de inadequate, disfunctionele en contraproductieve strafrechtelijke mechanismen bekritiseerd. Herstelrecht biedt in zijn doelstellingen, waarden en principes aanknopingspunten voor het welzijnswerk om zich te (her)positioneren in zijn kritische functie, en dit niet alleen ten aanzien van de strafrechtsbedeling, maar met een gerichtheid op kwaliteit van samenleven en menswaardigheid.

Het expliciteren en radicaliseren van herstelrechtelijke principes is een onoverkomelijke noodzakelijke voorwaarde voor het welslagen van de verdere conceptuele ontwikkelingen van het herstelgericht werken in het welzijnswerk. Het ontbreken van deze primordiale oefening maakt een evolutie naar een geïnstrumentaliseerd, ingekapseld en ingebouwd, weliswaar herstelgericht, forensisch welzijnswerk in de strafrechtbedeling mogelijk met het verlies van

de eigen visie en finaliteit tot gevolg. Een dergelijke herstelgerichte invulling van het forensisch welzijnswerk bekrachtigt het interveniëren op individueel, persoonsgerichte niveau met het oog op het bestendigen van de maatschappelijke orde. Herstelgericht werken fungeert zo als slot op de deur voor het kritisch bevragen van de probleemconstructies van criminaliteit op maatschappelijk niveau. Wanneer het forensisch welzijnswerk werkelijk zijn oog wenst te behouden op de probleemconstructies van criminaliteit op maatschappelijk niveau en de slagkracht van de welzijnsbenadering van criminaliteit ten aanzien van de gangbare justitiële logica wenst te behouden of zelfs te verhogen, lijkt het implementeren van het herstelgericht werken in het forensisch en algemeen welzijnswerk *exclusief* de explicitering en radicalisering van herstelrechtelijke principes niet alleen een slag in het water maar een gemiste kans!

Literatuur

Beleidsbrief Welzijn, Volksgezondheid en Gezin (2007) *Beleidsprioriteiten 2007-2008*, Vlaams Minister van Welzijn, Volksgezondheid en Gezin de heer Steven Vanackere, 30 oktober 2007, stuk 1405, nr. 1.

BOUVERNE-DE BIE, M. (2002) 'Historische en actuele ontwikkelingen in de relatie tussen strafuitvoering en hulpverlening' In M. BOUVERNE-DE BIE, K. KLOECK, W. MEYVIS, R. ROOSE en J. VANACKER (red) *Handboek Forensisch Welzijnswerk*, Gent: Academie Press, 275-300.

CLAES, B. en DUERLOO, W. (2008) 'Vertalers en bewakers van herstel in de gevangenis', *Fatik*, jg. 26 (119), 25-30.

NUYTS, K. (2007) 'Herstelgericht forensisch welzijnswerk' In Suggnomè vzw, 'Op zoek naar gerechtigheid... De Waarheids- en Verzoeningscommissie van Zuid-Afrika', *Nieuwsbrief Suggnomè*, 8 (3), 39-40.

PONSAERS, P. (1997) 'Terug naar de orde van de dag...', *Panopticon*, 18 (6), 537-542.

ROOSE, R. en BOUVERNE-DE BIE, M. (2008), 'Forensisch welzijnswerk: meer dan humane detentie!', *Panopticon*, 2, 1-5.

Steunpunt Algemeen Welzijnswerk (2008a) *Uitgangspunten van het herstelgericht forensisch*

welzijnswerk, onuitgegeven concepttekst, Berchem: Steunpunt, mei 2008.

Steunpunt Algemeen Welzijnswerk (2008b) *Nieuwsbrief juli – augustus*, Berchem: Steunpunt, augustus 2008. (www.steunpunt.be/_steunpunt/e-zine/200808.htm)

VANDER BEKEN, T., FLAVEAU, A. en BOUVERNE-DE BIE, M. (2002) 'Strafrechtstheorie en welzijnswerk' In M. BOUVERNE-DE BIE, K. KLOECK, W. MEYVIS, R. ROOSE en J. VANACKER (red) *Handboek Forensisch Welzijnswerk*, Gent: Academie Press, 3-36.

VAN GARSSE, L. (2007), 'Bemiddeling daagt forensisch welzijnswerk uit', *Alert*, 33 (4), 55-67.

Vlaamse Overheid (2007), Fod Justitie, DG UVSM, *Gezamenlijk bijkomend implementatieplan Vlaamse Gemeenschap - Justitie betreffende het Vlaamse Strategische Plan 'Hulp en Dienstverlening aan Gedetineerden'*, 15 januari 2007.

Bart Claes*

RUBRIEK JEUGDBESCHERMING EN BIJZONDERE JEUGDZORG

DE UNIE VAN JEUGDADVOCATEN

1. Ontstaan van de Unie van Jeugdadvocaten

De Unie van Jeugdadvocaten is ontstaan uit de commissie jeugdadvocaten van de Orde van Vlaamse Balies (OVb). Deze commissie bestaat uit advocaten van alle Vlaamse balies, die gespecialiseerd zijn in het jeugdrecht en die in veel gevallen ook aan hun balie verantwoordelijk zijn voor de organisatie van de jeugdpermanentie.

De commissie jeugdadvocaten ligt aan de basis van de bijzondere opleiding jeugdrecht, die gedurende drie opeenvolgende jaren werd georganiseerd, en die ondertussen heeft geleid tot een accreditatie voor meer dan 400 jeugdadvocaten.

Op initiatief van de commissie werd op 7 december 2005 de OVb-richtlijn aangenomen, waarbij de jeugdpermanentie moet worden samengesteld uit advocaten die deze opleiding hebben

* Wetenschappelijk medewerker (FWO), vakgroep Criminologie, Faculteit Recht en Criminologie, Vrije Universiteit Brussel (VUB) (bart.claes@vub.ac.be).